

OFIARA EUCHARYSTYCZNA W ŻYCIU KOŚCIOŁA

Wstęp

II Sobór Watykański w Konstytucji o liturgii *Sacrosanctum Concilium* przypomina, że „Zbawiciel nasz podczas Ostatniej Wieczerzy, tej nocy, kiedy został wydany, ustanowił eucharystyczną Ofiarę Ciała i Krwi swojej, aby w niej na całe wieki, aż do swego przyjścia, utrwalić Ofiarę Krzyża i tak umiłowanej Oblubienicy – Kościołowi powierzyć pamiątkę swej Męki i Zmartwychwstania: sakrament miłosierdzia, znak jedności, węzeł miłości, ucztę paschalną, w której pożywamy Chrystusa, w której dusza napęlnia się łaską i otrzymuje zadatek przyszłej chwały”¹.

Katechizm Kościoła katolickiego w części poświęconej celebracji misterium chrześcijańskiego, w artykule omawiającym sakrament Eucharystii, zwraca uwagę na różnorodność nazw wyrażających jego niewyczerpane bogactwo. Każda z nich ukazuje pewien jego aspekt, niejako odrębność przy zachowaniu jedności wypływającej z faktu, iż został on ustanowiony bezpośrednio przez Chrystusa w kontekście Wieczerzy Paschalnej². Tylko w tym sakramencie

¹ II Sobór Watykański, *Sacrosanctum Concilium*, 47.

² Por. *Katechizm Kościoła katolickiego*, Pallottinum 1994, 1328-1332 (dalej: KKK). Znajdujemy tutaj określenia: *Eucharystia*, *Wieczerza Pańska*, *Łamanie Chleba*, *Zgromadzenie eucharystyczne*, *Pamiątka Męki i Zmartwychwstania Pana*, *Najświętsza Ofiara* (wraz z: *ofiara Mszy świętej*, *ofiara pochwalna*, *ofiara duchowa*, *ofiara czysta i święta*), *Święta i Boska liturgia*, *Najświętszy Sakrament*, *Komunia* (wraz z: *chleb aniołów*, *chleb z nieba*, *lekarstwo nieśmiertelności*, *wiatyk*), *Msza święta*.

Jezus Chrystus obecny jest w swoim Ciele i Krwi – prawdziwie, rzeczywiście i substancjalnie, wraz z duszą i Bóstwem, czyli cały Chrystus, Bóg i człowiek³.

Poniżej przyjrzymy się Eucharystii w jej wymiarze ofiarniczym i paschalnym, poprzez który jedyna ofiara Chrystusa Zbawiciela uobecnia się w liturgii Kościoła, Jego Mistycznym Ciele oraz buduje duchową więź określaną jako *communio*. Dzieje się to w każdej celebracji eucharystycznej sprawowanej we wspólnocie wiernych, dla których w codziennym życiu jest ona *ofiara Mszy świętej*.

Eucharystia jako Najświętsza Ofiara

Adhortacja *Sacramentum caritatis* Benedykta XVI przypomina, że godność Najświętszego Sakramentu wypływa z faktu obecności w nim samego Jezusa Chrystusa, a z Nim całej Trójcy Świętej. Tajemnica Eucharystii nie wyczerpuje się jednak w przebywaniu Boga w bliskości człowieka, ale wyraża się również w wymiarze ofiarniczym. Ofiara Jezusa prowadzi do zawarcia nowego i wiecznego Przymierza we krwi Baranka (por. Łk 22,20), która została przelana w czasie Jego męki. Nowe Przymierze zostało przypieczętowane śmiercią Jezusa na krzyżu, gdzie w doskonałej ofercie złożył On Ojcu samego siebie. Nawiązując do tego wydarzenia, widzimy, że „w Jego śmierci na krzyżu dokonuje się owo zwrócenie się Boga przeciwko samemu sobie, poprzez które On ofiarowuje siebie, aby podnieść człowieka i go zbawić – jest to miłość wyrażona w najbardziej radykalnej formie”⁴.

Eucharystia staje się więc doskonałą formą ofiarowania się Chrystusa za nasze grzechy. Ilekroć jest ona sprawowana, rzeczywiście staje się nowym Przymierzem i – co ważne – Przymierzem wiecznym, zgodnie z obietnicą Chrystusa, iż pozostanie On z nami, aż do skończenia świata. Podczas każdej celebracji Mszy św. słyszymy sło-

³ Por. tamże, 1374.

⁴ Benedykt XVI, *Deus caritas est*, 12 (dalej: DCE).

wa: „Oto Baranek Boży, który gładzi grzechy świata. Błogosławieni, którzy zostali wezwani na Jego ucztę”⁵. Jezus jest prawdziwym Barankiem Paschalnym, który dobrowolnie złożył za nas w ofierze samego siebie, ustanawiając w ten sposób nowe i wieczne Przymierze. Eucharystia zawiera w sobie tę radykalną nowość, która jest nam przypominana w każdej celebracji⁶.

Ustanowienie Eucharystii w czasie trwania ostatniej wieczerzy wskazuje na kontekst obrzędowej uczty, która stanowiła przypomnienie istotnego wydarzenia kształtującego tożsamość Izraela, tj. uwolnienia z Egiptu. Wieczera paschalna jako pamiątka przeszłości, przekształca się w wydarzenie profetyczne, będące zapowiedzią przyszłego uwolnienia, tym razem spod władzy grzechu. Otwiera się w ten sposób droga do głębszego, bardziej radykalnego, powszechnego i definitywnego zbawienia. Jezus, ustanawiając Ofiarę Eucharystii, „antycypuje i włącza w nią ofiarę krzyża i zwycięstwo zmartwychwstania. Równocześnie objawia się jako prawdziwy baranek złożony w ofierze i przewidziany w zamyśle Ojca przed założeniem świata (...). Umiejscawiając swój dar w tym kontekście, Jezus objawia zbawczy sens swojej śmierci i zmartwychwstania, tajemnicy, która staje się rzeczywistością odnawiającą historię oraz cały kosmos”⁷. Ustanowienie przez Jezusa Eucharystii w perspektywie czekającej Go śmierci łączy ją z najwyższym aktem miłości oraz z definitywnym wyzwoleniem ludzkości od zła – dzięki ofierze złożonej za wielu – oraz z nakazem, by czynić to na Jego pamiątkę (por. Łk 22,19; 1 Kor 11,25).

Polecenie to wyraża również prośbę, by odpowiedzieć na Jego dar i by go uobecniać na sposób sakramentalny. W tych słowach zawarte jest również oczekiwanie, że Kościół, zrodzony z ofiary Chrystusa złożonej przez Niego na krzyżu, przyjmie ten dar i – wsłuchany

⁵ *Mszal rzymski dla diecezji polskich* (wydanie pierwsze), Pallottinum Poznań 1986, s. 375* (dalej: MR).

⁶ Por. Benedykt XVI, *Sacramentum Caritatis*, 9 (dalej: SacCar).

⁷ Tamże, 10.

w Ducha Świętego – nada mu liturgiczną formę. Eucharystia jako Pamiątka nie oznacza prostego powtarzania gestów i słów z ostatniej wieczerzy, ale wprowadza radykalną nowość chrześcijańskiego kultu. Jak powie Benedykt XVI, Eucharystia włącza nas w akt ofiarniczy Jezusa, gdzie nie tylko otrzymujemy w sposób statyczny *Logos* wcielony, ale zostajemy włączeni w dynamikę Jego ofiary – On włącza nas w siebie samego⁸. To substancjalne „przekształcenie chleba i wina w Jego Ciało i Jego Krew wnosi do wnętrza stworzenia fundament radykalnej przemiany, coś w rodzaju *nuklearnego rozszczepienia*, by użyć znanego dziś obrazu, wnikaącego w najskrytszy poziom bytu, przemiany mającej za cel wywołanie procesu przekształcenia rzeczywistości, którego kresem ostatecznym będzie przemienienie całego świata, aż do stanu, w którym Bóg stanie się wszystkim we wszystkich (por. 1 Kor 15,28)”⁹.

Tajemnica Najświętszej Ofiary wiąże się więc z substancjalną obecnością Chrystusa, który pod postaciami chleba i wina ofiarowuje się Ojcu za nasze grzechy – jako prawdziwy Baranek Paschalny. W Nim zostaje zawarte nowe Przymierze, a Jego krew, raz wylana za nas na krzyżu, nieustannie staje się znakiem tego Przymierza. Jest ono odnawiane w każdej celebracji eucharystycznej. Msza święta staje się więc ofiarą i ucztą, o czym przypomina nam prefacja o Najświętszej Eucharystii: „On [Chrystus] sam jako prawdziwy i wieczny Kapłan, ustanawiając obrzęd wiekuistej Ofiary, pierwszy się Tobie oddał w zbawczej Ofierze i nam polecił ją składać na swoją pamiątkę. Jego Ciało za nas wydane umacnia nas, gdy je spożywamy, a Krew za nas wylana obmywa nas, gdy ją pijemy”¹⁰.

Spożywanie Ciała i Krwi Chrystusa dokonuje się „na pamiątkę” i „jest głoszeniem Jego śmierci” (1 Kor 11,24-26), a także przynosi zbawcze skutki Jego ofiary – „na odpuszczenie grzechów” (Mt 26,28),

⁸ Por. DCE 13; tenże, Homilia wygłoszona w Marienfeld (21.08.2005), „L’Osservatore Romano” (wyd. pol.) 2005, nr 10 (277), s. 26.

⁹ SacCar 11.

¹⁰ MR, s. 63*.

i jak zapewnia Jezus: „Kto spożywa moje Ciało i pije moją Krew, ma życie wieczne, a Ja go wskreszę w dniu ostatecznym” (J 6,54). Stąd też teologia patrystyczna podkreśla, iż przyjmowana Komunia św. stopniowo przemienia człowieka na wzór Jezusa albo jeszcze głębiej – przemienia w Niego. Kresem tego procesu będzie doskonałe zjednoczenie z Oblubieńcem. Dynamika tego jednoczenia się człowieka z Bogiem rozpoczyna się od spożywania Ciała i Krwi Pańskiej, przez które „otrzymujemy przystęp do człowieczeństwa Chrystusa, to zaś – na mocy unii hipostatycznej – jest doskonałe zjednoczenie z bóstwem (będąc „własnym” człowieczeństwem odwiecznego Logosu-Syna Bożego). Spożycie materii skutkuje zatem zjednoczeniem z osobą Boga-Syna oraz – za Jego pośrednictwem, w jedności boskiej Trójcy – z Ojcem i Duchem”¹¹.

Ofiara Eucharystyczna życiem Kościoła

Najświętsza Eucharystia, w której sam Chrystus Pan jest obecny, ofiaruje się oraz jest spożywany, znajdując swoje dopełnienie w stwierdzeniu dotyczącym życia i wzrostu ustanowionego przez Chrystusa Kościoła. Sakrament Eucharystii staje się niewyczerpanym źródłem życia Kościoła i najważniejszym czynnikiem decydującym o jego nieustannym wzrastaniu. Ukazuje również tę wyjątkową relację, jaka zachodzi między Jezusem a ustanowionym przez Niego Kościołem i każdym wierzącym, przez chrzest włączonym do tej Bosko-ludzkiej wspólnoty. Chrystus w ofierze Krzyża zrodził Kościół – jako swoją Oblubienicę i swoje Ciało¹². Istnieje więc przyczynowy związek pomiędzy ofiarą Chrystusa, Eucharystią

¹¹ K. Porosło, R. J. Woźniak (red.), *Znaki Tajemnicy*, Kraków 2018, s. 382.

¹² Ojcowie Kościoła ukazują związek między utworzeniem Ewy z boku śpiącego Adama (por. Rdz 2,21-23) a Nową Ewą-Kościółem, zrodzonym z otwartego boku Chrystusa, pogrążonego we śnie śmierci: z przebitego boku, pisze św. Jan, wypłynęła krew i woda (por. J 19,34), symbol sakramentów (por. II Sobór Watykański, *Lumen gentium*, 3 – dalej: KK).

i Kościołem, który Jan Paweł II ujmuje w stwierdzeniu, iż Kościół „żyje dzięki Eucharystii”¹³.

Przywołując słowa św. Jana, że „On pierwszy nas umiłował” (1 J 4,19), w sprawowaniu każdej Mszy św. podkreślamy pierwszeństwo daru otrzymanego od Chrystusa. Początek Kościoła wiąże się z ustanowieniem Nowego Przymierza nie tylko w aspekcie czasowym, ale także i bytowym, czyli wybrania nas i umiłowania jeszcze przed założeniem świata (por. Ef 1,4). Najświętsza Ofiara jest, krótko mówiąc, Chrystusem, który nam się daje, budując nas nieustannie jako swoje Ciało. Stąd też podstawowa prawda o wzajemnej relacji panującej pomiędzy Eucharystią-sakramentem, który buduje Kościół, i samym Kościołem, który sprawuje Pamiątkę Chrystusa, zawarta jest w stwierdzeniu: „Kościół może celebrować i adoro- wać tajemnicę Chrystusa obecnego w Eucharystii właśnie dlatego, że sam Chrystus dał się w niej pierwszy poprzez ofiarę Krzyża. Możliwość *czynienia* Eucharystii przez Kościół jest całkowicie za- korzeniona w darze, jaki Chrystus złożył z samego siebie”¹⁴.

Mówiąc o Najświętszej Ofierze jako o podstawowej zasadzie życia i wzrastania Kościoła, nie sposób pominąć zagadnienia wspólnoty kościelnej (*communio*). Chrystus, składając za nas w ofierze samego siebie, zapowiedział tajemnicę Kościoła – wspólnoty jedności. Przypomina nam o tym choćby prośba z II modlitwy eucharystycznej: „aby Duch Święty zjednoczył nas wszystkich, przyjmujących Cia- ło i Krew Chrystusa”¹⁵. Pomaga to zrozumieć, że każda sprawowana Msza św. buduje jedność wszystkich wiernych. O tej wyjątkowej re- lacji pomiędzy celebracją eucharystyczną a *communio* przypominał także Jan Paweł II, mówiąc o Pamiątce Chrystusa jako o „najwyż- szym sakramentalnym wyrazie komunii w Kościele”¹⁶. Jedność ta ma swoje ucieleśnienie we wspólnotach chrześcijańskich i odna-

¹³ Jan Paweł II, *Ecclesia de Eucharistia*, 1 (dalej: EE).

¹⁴ SacCar 14.

¹⁵ MR, s. 318*.

¹⁶ EE 38.

wia się w celebracji eucharystycznej, która jednoczy je i nadaje im charakter Kościołów partykularnych, uformowanych „na wzór Kościoła powszechnego, w których istnieje i z których się składa jeden i jedyny Kościół katolicki”¹⁷.

Rzeczywistość jednej Ofiary Chrystusa, sprawowanej w każdej diecezji w jedności z własnym biskupem, pozwala zrozumieć, jak Kościoły partykularne trwają w Kościele powszechnym i ciągle się z niego rodzą, czerpiąc witalne siły do swego rozwoju i wzrastania. Jedyność Mistycznego Ciała Chrystusa, którym jest jeden i niepodzielny Kościół, wypływa z jedyności i niepodzielności eucharystycznego Ciała Chrystusa Pana. W konsekwencji z tego eucharystycznego centrum wynika otwartość każdej celebrującej wspólnoty, każdego Kościoła partykularnego, który staje się jakby otwartymi ramionami Pana, obejmującymi i włączającymi ochrzczonych w Jego jedyne i niepodzielne Ciało¹⁸.

Z tej racji w celebracji Mszy św. żaden wierny nie jest kimś obcym, lecz znajduje się w *swoim* Kościele, to znaczy w Kościele Chrystusowym. Oblicze Najświętszej Ofiary – jako fundamentu komunii kościelnej – podkreśla jej znamię katolickości, czyli powszechności. Jak zaznacza to Benedykt XVI, zaakcentowanie eucharystycznych korzeni komunii kościelnej tworzy szansę dialogu ekumenicznego z Kościołami i Wspólnotami kościelnymi, które nie są w pełnej komunii ze Stolicą Piotrową. Eucharystia tworzy więź jedności pomiędzy Kościołem katolickim a Kościołem prawosławnym, które zachowały autentyczną i pełną naturę tajemnicy tego sakramentu. Także dialog ze Wspólnotami zrodzonymi z reformacji może rozwijać się w oparciu o mocne podkreślenie kościelnego charakteru Eucharystii¹⁹.

¹⁷ KK 23.

¹⁸ Por. Kongregacja Nauki Wiary, *List o niektórych aspektach Kościoła pojętego jako komunია*, *Communio* 28 (1992), 11: AAS 85 (1993), 844-845.

¹⁹ Por. SacCar 15.

Widzimy więc, że celebracja Ofiary Eucharystycznej stanowi element konstytutywny istnienia, działania i wzrostu Kościoła. Warto zauważyć, iż chrześcijanie pierwszych wieków, używając wyrażenia *Corpus Christi*, mieli na myśli po pierwsze ciało zrodzone z Dziewicy Maryi, po drugie Ciało eucharystyczne i – wreszcie – to Ciało, którym jest Kościół. Potwierdza to istnienie nierozzerwalnej więzi między Chrystusem i Kościołem, w której celebracja Eucharystii stanowi najgłębszy wyraz jedności wiernych i fundamentalną zasadę kościelnej komunii²⁰.

Papież Franciszek w jednym ze swoich rozważań przed modlitwą Anioł Pański, opartego na tekście św. Pawła opisującego celebrację eucharystyczną (por. 1 Kor 10, 16-17), zwrócił uwagę na jej podwójny skutek: mistyczny i wspólnotowy. Treść tego rozważania potwierdza omówione wyżej aspekty Eucharystii, jako Ofiary Eucharystycznej wpisanej w istotę i życie Kościoła:

„Najpierw Apostoł stwierdza: „Kielich błogosławieństwa, który błogosławimy, czy nie jest udziałem we Krwi Chrystusa? Chleb, który łamiemy, czyż nie jest udziałem w Ciele Chrystusa?” (w. 16). Słowa te wyrażają skutek mistyczny lub możemy powiedzieć duchowy Eucharystii: dotyczy on zjednoczenia z Chrystusem, który w chlebie i winie ofiarowuje siebie dla zbawienia wszystkich. Jezus jest obecny w sakramencie Eucharystii, aby stał się naszym pokarmem, aby był przyswojony i aby stał się w nas tą odnawiającą siłą, która przywraca energię i pragnienie, by wyruszać na nowo po każdym postoiu lub upadku. Wymaga to jednak naszego przyzwolenia, naszej gotowości, by pozwolić na przemianę samych siebie, naszej mentalności i działania; w przeciwnym razie celebracje eucharystyczne, w których uczestniczymy, sprowadzają się do pustych i formalnych obrzędów. A wiele razy ktoś idzie na Mszę św., bo trzeba iść, traktując ją jako wydarzenie społeczne, godne szacunku, ale społeczne. Natomiast tajemnica to co innego, to obecność Jezusa przychodzącego, aby nas nakarmić.

²⁰ Tamże.

Drugim jest skutek wspólnotowy i wyraża go św. Paweł w następujących słowach: „Ponieważ jeden jest chleb, przeto my, liczni, tworzymy jedno ciało” (w. 17). Chodzi o wzajemną komunię osób uczestniczących w Eucharystii, do tego stopnia, że stają się między sobą jednym ciałem tak, jak jeden jest chleb łamany i rozdawany. Jesteśmy wspólnotą karmioną Ciałem i Krwią Chrystusa. Komunia w Ciele Chrystusa jest skutecznym znakiem jedności, komunii, dzielenia się. Nie można uczestniczyć w Eucharystii nie angażując się w szczere wzajemne braterstwo. Ale Pan dobrze wie, że nie wystarczają do tego jedynie nasze ludzkie siły. Wręcz przeciwnie, wie, że wśród jego uczniów zawsze będzie pokusa rywalizacji, zazdrości, uprzedzeń, podziałów... Wszyscy znamy te sprawy. Także dlatego pozostawił nam sakrament swojej rzeczywistej, konkretnej i trwałej obecności, abyśmy, pozostając zjednoczeni z Nim, zawsze mogli otrzymać dar braterskiej miłości. „Wytrwajcie w miłości mojej!” (J 15, 9) – powiedział Jezus; i jest to możliwe dzięki Eucharystii: trwanie w przyjaźni, w miłości.

Ten podwójny owoc Eucharystii: zjednoczenie z Chrystusem i komunია między tymi, którzy się Nim karmią, nieustannie rodzi i odnawia wspólnotę chrześcijańską. Kościół sprawuje Eucharystię, ale bardziej fundamentalne jest to, że Eucharystia tworzy Kościół i pozwala mu być jego misją, jeszcze zanim on ją wypełni. To jest tajemnica komunii, Eucharystii – przyjmowanie Jezusa, aby nas przekształcił wewnętrznie. I przyjmowanie Jezusa, aby uczynił z nas jedność, a nie podział²¹.

Zakończenie

Eucharystia jest tajemnicą wiary powierzoną Kościołowi, a jej wyjątkowe i niepowtarzalne znaczenie ma swoje źródło w tym, iż sam Chrystus Pan jest obecny w tym sakramencie. Jezus w Najświętszej Ofierze uobecnia swoją ofiarę dokonaną na krzyżu i staje

²¹ <https://papiez.wiara.pl/doc/6358897.Franciszek-Eucharystia-tworzy-Kosciol> (dostęp 21.02. 2021).

się dla wszystkich wierzących pokarmem na życie wieczne. Obietnica Chrystusa dotycząca pozostania z uczniami aż do skończenia czasów realizuje się w Kościele, który dzięki Eucharystii żyje i ustawicznie wzrasta. Życie Kościoła, wspólnoty Ludu Bożego, znajduje swój szczyt i źródło kultu w Eucharystii, poprzez którą oczekuje obiecanej nagrody i przyjścia swojego Zbawiciela, Jezusa Chrystusa²².

²² *Embolizm* (ἐμβολισμός, „wstawka”, „dodatek”) po „Ojcze nasz”; por. Tt 2,13.